

Μακεδονικά

Τόμ. 31, Αρ. 1 (1998)



Δημ. Α. Παπάζης, Ιστορία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.145](https://doi.org/10.12681/makedonika.145)

Copyright © 2014, ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ



Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (1998). Δημ. Α. Παπάζης, Ιστορία της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας. *Μακεδονικά*, 31(1), 432–435. <https://doi.org/10.12681/makedonika.145>

ὀρθομαρμαρώσεως, ὁλόσωμους ἁγίους στραμμένους πρὸς τὴν ἀψίδα καὶ σκηνές τοῦ θεομητορικοῦ κύκλου. Ὁ συγγρ. τὴν συσχετίζει μὲ ὑστεροκομηνίεια ἔργα, ὅπως οἱ τοιχογραφίες τοῦ Νέρεξι καὶ οἱ μικρογραφίες τοῦ σιναΐτικοῦ κώδικος 221 καὶ τὴν τοποθετεῖ στὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 12ου αἰ., ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνέγερση τοῦ δευτέρου ναοῦ.

Πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους τῆς ὑποδομῆς τοῦ δευτέρου ναοῦ βρέθηκαν λείψανα τοιχογραφίων ποὺ χρονολογοῦνται μεταξὺ τῆς ἀνεγέρσεώς του καὶ τῆς Ἀλώσεως. Τρίμορφο μὲ ἀγγέλους, ὁ Χριστὸς καὶ ἓνας ἱεράρχης, ὁ ἐνθρονος Χριστὸς μεταξὺ τῶν ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ καὶ πιθανῶς ὁ Προδρόμος. Στὴν δυσανάγνωστη ἐπιγραφή τῆς δευτέρας συνθέσεως (σ. 137) διαβάξω ΔΟΥΛΥC ἀντὶ ΔΟΥΛΙC καὶ ΚΥΡCΑΜΙ ἀντὶ ΚΥΡCΑΛΙ.

Τὰ περισσότερα ἀπὸ τὰ γλυπτά ποὺ περιγράφονται στὸ Παράρτημα ἔχουν χαθεῖ. Βρέθηκαν κατὰ τὴν ἀνασκαφὴ τοῦ μνημείου ἢ στὴν γειτονία του· μερικὰ εἶχαν ἀποδοθεῖ στὸν ναὸ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας.

Διάφορα χαρακτηριστικά τῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ κτηρίου — ἡ ἐπιμήκης πρόθεσις, ἡ μορφὴ καὶ ἡ διάταξις τῶν παραθύρων τῶν μακρῶν πλευρῶν, ἡ τοιχοποιία — ὀδηγοῦν σὲ χρονολόγησι γύρω στὰ μέσα τοῦ 12ου αἰ. Τὸ πλησιέστερο πρὸς τὸ ὄνταλόγ μνημεῖο εἶναι ἡ Κοσμοσώτεια τῶν Φερρών. Σὲ συνδυασμὸ μὲ τὶς ὑστεροκομηνίειες τοιχογραφίες τοῦ διακονικοῦ, ὁ κ. Westphalen τὸ χρονολογεῖ στὸ τρίτο τέταρτο τοῦ 12ου αἰ.

Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Westphalen εἶναι μιά πολὺ εὐπρόσδεκτη προσθήκη στὴν βιβλιογραφία γιὰ τὰ μεσοβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βασιλεῦσας. Ὁ συγγρ. ἔχει πολὺ καλὴ γνώσις τῆς βιβλιογραφίας καὶ ἡ διαπραγμάτευσις εἶναι συνήθως ἐξαντλητικὴ καὶ πειστικὴ. Ἡ παρουσίασις εἶναι πολὺ ἐπιμελημένη, ὅπως καὶ στίς ἄλλες μονογραφίες τῆς ἰδίας σειρᾶς, ἡ ἐκτύπωσις τῶν φωτογραφιῶν ἀψογὴ. Τυπογραφικὰ λάθη ὑπάρχουν λίγα, κυρίως στίς γαλλικὰς λέξεις. Στὴν σμμ. 171 διάβαξε *latinité* ἀντὶ γιὰ *latinité*, στὴν σμμ. 303 *Descouedres* ἀντὶ γιὰ *Descouedres*, στὴν σμμ. 447 *Monastère* καὶ *Météores* ἀντὶ γιὰ *Monastere* καὶ *Meteores*, στὴν σμμ. 570 *épaule* ἀντὶ *épule*, στὴν σμμ. 576 *inscription* ἀντὶ *inscryption*, στὴν σ. 143 ἀριθ. 5 *Pralong* ἀντὶ *Prolong*. Στὴν σμμ. 351 ἀντὶ γιὰ *Černigon* διάβαζε *Černigon*, στὴν σμμ. 364 καὶ στὴν σ. 160 ἀντὶ *Stavrou* διάβαζε *Staurou* ἢ *Stavrou*, στίς σσ. 123 καὶ 162 *Sušica* ἀντὶ *Sušica*, στὴν σ. 127 ἀριθ. 34 *Vorwürfe* ἀντὶ γιὰ *Vonwürfe*, στὴν σ. 140 *Lors* ἀντὶ *Lors*.

Ἄς εὐχηθῶμε νὰ βρεθοῦν καὶ ἄλλοι βυζαντινολόγοι ποὺ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ κατάλοιπα παλαιότερων ἐρευνῶν μὲ τὴν ἰδίαν ἐπιμέλεια καὶ πληρότητα.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Α. ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΣ

Δημ. Α. Παπάξης, *Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου (Σκήτη) Βεροίας*, ἐκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροίας καὶ Ναούσης, ἀρ. 26, Βέροια 1995, σσ. 246.

Ὁ κ. Δ. Παπάξης εἶναι ἐκπαιδευτικός, ἀλλὰ τὸ πάθος του γιὰ τὴ μελέτῃ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας τὸν ὀδήγησε τὸν ἐρευνᾶ συναφῶν θεμάτων, καρπὸς τῶν ὁποίων εἶναι αὐτοτελεῖς ἢ δημοσιευμένες μελέτες σὲ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ. Θὰ μᾶς ἀπασχολήσει ἐδῶ τὸ βιβλίον του γιὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου Βεροίας, τὸ ὅποιο προλογίζει ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Βεροίας καὶ

Ναούσης κ. Παντελεήμων Καλπακίδης καὶ στὴν πρωτοβουλία τοῦ ὁποίου ὀφείλεται ἡ παροῦσα ἔκδοσις.

Ἀρχικῶς ὁ κ. Δ.Π. κάνει λόγο γιὰ τὴν εἰσαγωγή τοῦ Χριστιανισμοῦ στὴ Βέροια καὶ φυσικὰ ἀναφέρεται στὶς δύο ἢ τρεῖς ἀποστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐκεῖ, στὶς δυσκολίες τῶν ἀποστολῶν αὐτῶν, στοὺς συνεργάτες του πού τὸν συνόδευαν, στὸν χώρο πού διδάξε το 50 ἢ τὸ 56 μ.Χ., ὅποτε εἶχε ἐπισκεφθεῖ τὴν πόλη, στὸν πρῶτο ἐπίσκοπο τῆς Βεροίας 'Ονήσιμο (61-106 μ.Χ.). Στὸ ἐπόμενο ὑποκεφάλαιο ὁ λόγος γιὰ τὶς μονές τῆς περιοχῆς ὡς τὸν 9ο μ.Χ. αἰ. πού ἱδρυσαν καὶ φρόντισαν Ἕλληνες Βεροιεῖς. Ἡ ἐμφάνισις τοῦ μοναχισμοῦ στὴν μακεδονικὴ αὐτὴ πόλη ὀφείλεται, πάντως, στὴν ἀγία 'Ιερουσαλὴμ ἀπὸ τὴν 'Αλεξάνδρεια καὶ τὰ παιδιὰ τῆς Σεκοῦνδο, Σεκένδικο καὶ Κήγορο πού μαρτύρησαν (3ος μ.Χ. αἰὼν μεταξύ 276-282) καὶ πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας ἔχει ἀνεγερθεῖ καὶ ὁμώνυμος ναός. Στὴν Βέροια καὶ τὴν περιχώ τῆς λειτουργήσαν κατὰ τοὺς πρώτους χριστιανικοὺς αἰῶνες ἀρχετές γυναικεῖς μονές καὶ ἐπομένως θά ἀσκούνταν πολλὲς ἀσκητικὲς μορφές, ὅπως, λόγου χάριν, ἡ Εὐδοκία 'Αγγελίνα Κομνηνὴ. Ἡ Σκήτη τῆς Βεροίας κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδο (9ος-14ος αἰ.) εἶναι τὸ ἐπόμενο κεφάλαιο πού ἀπασχολεῖ τὸν συγγραφέα, πού ἀνιχνεύει τὴν ἰδρύσασιν τῆς Σκήτης Βεροίας ἀπὸ τὸν 9ο αἰ. στὶς ὁχθες τοῦ 'Αλιάκμονος, μέ πρώτη μονὴ αὐτῆ τοῦ 'Αγίου Λαζάρου, γύρω ἀπὸ τὴν ὁποία δημιουργήθηκαν κελιά καὶ καλύβια, ὥσπου ἐμφανίσθηκε ἡ Μονὴ τοῦ Τιμίου Προδρόμου πού ἄνθησε, κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ κ. Δ.Π., σὺν νοπὸ Μακεδονικῷ τρίγωνο Βεργίνα, Πέλλα, Δίον. Μέ τὴν εὐκαιρία ὁ συγγρ. ἀναφέρει μονές πού κτίσθηκαν ἀπὸ ἐνωρίς στὴν ἀριστερὴ ὁχθὴ τοῦ 'Αλιάκμονος (Προδρόμου - Λιπῆς, Παναγίας Καλῆπετρας, Δοβράς, 'Αγίου 'Αθανασίου Σφήνιτσας, Προφῆτου 'Ηλία κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ τὰ ἐρημητήρια τοῦ ὁσίου 'Αντωνίου τοῦ Νέου καὶ τοῦ 'Αγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, καθὼς καὶ ἄλλα ἀσκηταριά τῶν ὁποίων σώθηκαν ἐρεῖλια ἢ διασώζει τὴν ὑπαρξὴ τους ἡ λαϊκὴ παράδοσις. Σέ εἰδικὸ ὑποκεφάλαιο ὁ κ. Δ.Π. ἀσχολεῖται μέ τὸν ὁσιο Νικόδημο τὸν Βεροιώτη (μέσα 13ου αἰ.), τοῦ ὁποίου τὸν μοναστικὸ βίον στὴν γενέτειρά του καὶ στὴν Θεσσαλονίκη, στὴν Μονὴ Φιλοκάλλη, παρακολουθεῖ ὁ συγγρ. φθάνοντας ὡς τὸν θάνατό του, περὶ τὸ 1308-1309, ἀπὸ τοὺς Καταλανούς. Τὴν ἴδια μέθοδο ἀκολουθεῖ ὁ συγγρ. παρακολουθώντας τὴν συμβολὴ τοῦ ὁσίου 'Αντωνίου τοῦ Νέου στὴν δημιουργία τῆς Σκήτης· ὁ ὁσιος μόνασε στὴν Βέροια περὶ τὰ τέλη τοῦ 9ου αἰ. καὶ ἀρχές 10ου. Ἐδῶ ὁ κ. Δ.Π. ἀναλύνει κείμενα, ἐρμηνεύει πληροφορίες τῶν πηγῶν καὶ τελικῶς ὁδηγεῖται σὺν συμπέρασμα ὅτι ὁ ὁσιος 'Αντώνιος ἀπέβισε πρὶν τὸ 1326 καὶ ὁ χώρος ἀσκήσεώς του ἔγινε καταφύγιον μοναστῶν καὶ τὸ ἀσκηταριὸν του τελικῶς ἀπετέλεσε τὴν Σκήτη τῆς Βεροίας. Τὰ αὐτὰ ἐκθέτει ὁ συγγρ. γιὰ τὴν συνεισφορά τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ στὴν δημιουργία τῆς Σκήτης μέ χρονικὴ ἀφετηρία τὸ 1326, περίοδο κατὰ τὴν ὁποία ἄρχισε νὰ ἀσκεῖται στὴν περιχώ τῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου κοντὰ στὸν 'Αλιάκμονα καὶ ἡ ὁποία ἀσκησις διήρκεσε ὡς τὸ 1331 ἢ 1336. Ἡ πληροφορικὴ παράδοσις, πάντως, δίδωσι πληροφορίες γιὰ τρία μνημεῖα πού συνδέονται μέ τὴν παραμονὴ τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ στὴν περιχώ καὶ τὰ ὁποία, καθὼς καὶ τοὺς ἀνάλογους χώρους, περιγράφει ὁ κ. Δ.Π. Μέ τὴν Σκήτη τῆς Βεροίας συνδέθηκε καὶ ὁ ὁσιος 'Αθανάσιος ὁ Μετρωρίτης (γενν. 1303), τοῦ ὁποίου ὁ συγγρ. παρακολουθεῖ τὴν περιπετειώδη πορεία ὡς τὴν στιγμὴ πού ἐφθασε σὺν 'Αγίον 'Ορος καὶ τέλος στὴν Σκήτη τῆς Βεροίας μετὰ τὸ 1340-1350.

Στὸ δεύτερο κεφάλαιο ὁ συγγρ. μελετᾷ τὶς συνθήκες τῆς ἰδρύσεως τοῦ Τιμίου Προδρόμου ἀσχολούμενος μέ θέματα ἀναφερόμενα στὴν Βέροια κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, τὴν ἀνέγερσιν τῆς μονῆς τὸ 1326 ἀπὸ τὸν εὐπορο σκουτάριο Θεόδωρο τὸν Σαραντηνὸ· ἡ μονὴ ἀναγνωρίσθηκε ὡς πατριαρχικὴ καὶ σταυροπηγικὴ καὶ ἀφιερώθηκε

στήν Μ. Βατοπεδίου. Κατά τὰ ἄλλα, μέ συνδυασμούς τῶν πηγῶν, ὁ κ. Δ.Π. προσπαθεῖ νά ἀνιχνεύσει αὐτό τό τριπτύχιο: Σκήτη Βεροίας, Σκήτη Προδρόμου, Μ. Προδρόμου, ἀλλά καί τίς δραστηριότητες τῶν ἡγουμένων τῆς μονῆς, τὴν ὁποία ὁ ἔρευνητὴς παρακολουθεῖ καταλεπτῶς μετὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰ., ὁπότε οἱ πληροφορίες μας καλίστανται ἀσφαλῶς περισσότερες μέσα ἀπὸ τὰ χειρόγραφα καί τὰ ἀνέκδοτα κείμενα, τίς καταστροφές καί τίς ἀνακαινίσεις τῆς, τὴν μεγάλη καταστροφή τοῦ 1822 ἀπὸ τοὺς Τούρκους τοῦ Ἀμπολουλούτ. Ἀνάλογες εἶναι καί οἱ καταστροφές τῆς μονῆς ἀπὸ τίς πυρκαγιές καί λεηλασίες τῶν ἐτῶν 1864, 1873, 1915. Ὁ κ. Δ.Π. κάνει λόγο γιὰ τίς ἀνακαινίσεις τοῦ Τιμίου Προδρόμου τὸ 1523/24 καί τὸ 1828, ὁπότε ἐξεδόθη τό σιγίλλιο τοῦ πατριάρχου Ἀγαθαγγέλου γιὰ τὴν ἀνακαίνιση τῆς μονῆς μετὰ τὴν καταστροφή τοῦ 1822· ἀναφέρεται, ὡστόσο, καί στὶς ἀνακαινίσεις τοῦ 1831-1832. Ἀκολουθῶς ὁ ἔρευνητὴς παρουσιάζει τὰ προνόμια, πού τὰ κατοχυρώνουν πατριαρχικά σιγίλλια ἀπὸ τὸν Κύριλλο Λούκαρι ὡς τὸν 19ο αἰ., τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση, τοὺς ἰσολογισμούς ἐσόδων-ἐξόδων τῆς μονῆς τῆς περιόδου 1854-1866, τὴν ἀπογραφή τοῦ 1874, τὸ κατάστιχο τοῦ 1899 κ.λπ. Σὲ ἓνα ἄλλο κεφάλαιο ὁ κ. Δ.Π. ἀσχολεῖται μέ τοὺς ἡγουμένους καί τοὺς ἀδελφούς τῆς μονῆς καί ἀναφέρει πρόσωπα καί γεγονότα συνδεόμενα μέ τὴν μονή καί τὴν Βέροια, τίς ἐπισκοπές καί μονές τῆς Καμπανίας, τίς ἀντίστοιχες τῆς Μητροπόλεως Σερβίων καί Κοζάνης, τὴν μονὴ Βλατάδων· δίδει, ὡσαύτως, πληροφορίες γιὰ τὸν ἀριθμὸ τῶν κατὰ καιροὺς μοναχῶν, τίς σχέσεις μέ τὸ Πατριαρχεῖο καί ἰδιαίτερος μέ τὸν πατριάρχη Ἰωακεῖμ τὸν Γ'. Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει καί τὸ κεφάλαιο γιὰ τὰ κειμήλια τῆς μονῆς (τίμια λείψανα - ιερὰ σκεύη - ἄμφια - βιβλία), ἐνῶ συγγινητικὴ εἶναι ἡ ἀναφορά τῆς διασώσεώς των ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς κατὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1822. Ὁ κ. Δ.Π. ἀσχολεῖται μέ τίς σχέσεις ἁγίων μέ τὴν μονή καί τὴν σκήτη κατὰ τὴν Τουρκοκρατία, ὅπως ὁ ἅγιος Διονύσιος ὁ Ὀλυμπίτης κατὰ τὰ ἔτη 1525-1534, ὁ ὁποῖος προώθησε σημιαντικῶς τὸν μοναχισμό στὴν περιοχὴ, ὁ ὁσιος Νικάνωρ (†1534), ὁ ὁσιος Θεωνᾶς, ὁ γνωστός ἡγουμένος τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας Φαυματοκλυτρίας, ὁ ὁσιος Θεοφάνης ὁ Νέος ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα κ.λπ.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας ἡ μονὴ σταδιακῶς ἄρχισε νά ὑπάγεται στὴν Μητρόπολη Βεροίας καί Ναούσης· ἤδη τὸ 1915 παρουσιάζεται στερημένη τῶν πατριαρχικῶν τῆς δικαιοματίων, ἐνῶ μοναχοὶ καί λαϊκοὶ φρόντιζαν γιὰ τὴν ἀνακαίνισή της (1915, 1958). Στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ κ. Δ.Π. προβαίνει σὲ περιγραφή τῆς σύγχρονης μορφῆς τῆς μονῆς ἐξετάζοντας τὸ ἐξωτερικὸ της, τὴν εἴσοδο, τίς τοιχογραφίες, τὴν Ὠραία Πύλη, τίς εἰκόνες, τὸν αὐλεῖο χώρο, τὰ κελιά, τοὺς ξενῶνες, τὰ ἀρχονταρίκι, τὰ παρεκκλήσια, τὰ ἀσκηταριά κ.λπ. Ἡ μονὴ συνδέθηκε καί μέ τὴν λειτουργία τῆς ἐντὸς αὐτῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς (1909-1915), ἡ ὁποία ἰδρύθηκε γιὰ νά ἐνισχύσει τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων πού ἐβάλλετο ἀπὸ τὴν ρουμανικὴ προπαγάνδα καί πού εἶχε ἰδρυθεῖ μέ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὴν ἱστορία τῆς σχολῆς (μαθήματα, διδάσκαλοι, μαθητές, οἰκονομικά) παρακολουθεῖ στὴν ἐνότητα αὐτὴ ὁ συγγρ. ἐπισημαίνοντας τὴν καθοριστικὴ τῆς σημασίας στὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα καί τοὺς Βαλκανικοὺς Πολέμους. Τὸν ἀπασχολοῦν, ὡσαύτως, ἡ βιβλιοθήκη, τὰ παλαιῦτα καί τὰ λοιπὰ βιβλία μέ τίς ἐνθυμήσεις, τὰ μουσικὰ χειρόγραφα, τὰ λείψανα τῶν ἁγίων καί ὅ,τι ἄλλο συνιστᾷ τὸν πνευματικὸ πλοῦτο τῆς μονῆς. Στὸ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ συγγρ. παρουσιάζει τὴ διοίκηση τῆς μονῆς ἀπὸ τὸ 1912 ὡς τὸ 1969. Ἀκολουθοῦν ὁ Ἐπίλογος καί τὸ Παράρτημα, ὅπου ἐκδίδεται σειρά ἐγγράφων.

Τελικῶς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Δ.Π. ἀποτελεῖ μία πολὺτιμη καταγραφή γιὰ ἓνα ἱστορικὸ μοναστήρι τῆς Βεροίας πού συνδέθηκε, ὅμως, καί μέ τὸν εὐρύτερο μακεδονικὸ χώρο. Ὁ συγγραφέας του ἐργάσθηκε μέ συνέπεια καί μέθοδο καί μᾶς ἔδωσε ἓνα πολὺ-

τιμο βιβλίο, τό όποιο έλλιζομε ότι θά καταστεί άρτιότερο στήν δεύτερη έκδοσή του, ή όποία, ώς υπόκειται ό συγγρ., θά έμπλουτισθεί μέ άρχαιακό ύλικό, τό όποιο ηΐρε στά άρχεΐα (άλλά και άλλου) τής μονής. Του εύχόμεθα νά τό παρουσιάσει συντόμως.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Χαράλαμπος Βουρουτζίδης, *Συντεχνίες και επαγγέλματα των Σερρών από τά τέλη του 15ου αιώνα έως τις αρχές του 20ου αϊ.*, έκδοση περιοδικού ΓΙΑΤΙ, άριθμ. 18, Σέρρες 1995, σσ. 63.

Ό κ. Χ. Βουρουτζίδης επιχειρεί μέ τήν παρούσα μελέτη νά παρουσιάσει τις συντεχνίες και τά επαγγέλματα των Σερρών από τά τέλη του 15ου αϊ. ώς τις αρχές του 20ου αϊ. Φυσικά στηρίζεται στήν ύπάρχουσα βιβλιογραφία, άλλά, παραλλήλως, επεξεργάζεται και αξιοποιεί πολλές συναφείς πηγές. Ό συγγρ., μετά άπό ένα σύντομο εισαγωγικό σημείωμα, άσχολείται μέ τις όνομασίες πού κατά καιρούς άπαντώνται οί συντεχνίες: ρουφεΐτα, ένάφια, και σπανιότατα συμμορίες, τάγματα. Περνά άκολουθως στά μέλη των συντεχνιών και τόν τρόπο λειτουργίας των εργαστηρίων ποίοι δηλαδή ήσαν μέλη των συντεχνιών, ποιός ήταν ό άριθμός των μελών των συντεχνιών, ποίοι ήσαν οί πρωτομάστοροι, πόσες ώρες εργάζονταν και μέ βάση ποιάν ώρα (βυζαντινή ή τουρκική). Κάμει λόγο επίσης ό κ. Χ.Β. γιά τά τρία παζάρια των Σερρών, τήν διαβάθμιση του προσωπικού των καταστημάτων, τις σχέσεις των συντεχνιών μεταξύ των, τήν δυνατότητα των νά παρεμβαίνουν στήν διαμόρφωση των τιμών των προϊόντων. Σέ μία άλλη ένότητα ό συγγρ. εξετάζει τά έξοδα των ρουφετιών, τήν θέση των εργαστηρίων, τήν γενική συνέλευση, τά έξοδα: τά τελευταία προέρχονταν από τις συνδρομές, τις δωρεές, τά έξοδα των έκκλησιών πού είχε κάθε συντεχνία ύπό τήν προστασία της, τόν δανεισμό, τά πρόστιμα πού επιβάλλονταν στους παραβάτες των κανονισμών του ρουφετίου. Τά έξοδα των ρουφετιών όφείλονταν στήν καταβολή των μισθών των κλητήρων, τά δώρα πρós τους κυβερνητικούς παράγοντες, τά έξοδα των γλεντιών, τά έξοδα της εορτής του προστάτου άγίου. Τά καταστήματα των συντεχνιών βρίσκονταν σέ όρισμένα σημεία της πόλεως Σερρών, ένώ άλλων επαγγελματιών (των μπακάληδων, φουρνάρηδων) ήσαν διασκορπισμένα. Στην συνέλευση ό πρωτομάστορας παρουσίαζε τόν οικονομικό άπολογισμό και τά πεπραγμένα της συντεχνίας παρουσία όλων των μαστόρων μέ βάση τά κατάστιχα πού κρατούσε: οί συνελεύσεις (σύνοδοι) πραγματοποιούνταν στά γραφεία των συντεχνιών ή στο προαύλιο των έκκλησιών. Σ' αυτές ψήφιζαν οί μάστοροι και όχι οί μισθοδοτούμενοι (καλφάδες). Οί πρωτομάστοροι όνομάζονταν και προεστοί ή και διευθυντές: οί προεστοί ήσαν συνήθως πλούσιοι και τους σέβονταν άκόμη και οί Τουρκοί και άποτελοΐσαν τήν δεύτερη κοινωνική τάξη μετά τήν δημογοντία στις Σέρρες. Κάθε συντεχνία είχε τήν δική της σφραγίδα, στο κέντρο της όποίας ύπήρχε ό προστάτης άγιός της.

Στην επόμενη ένότητα του βιβλίου του ό κ. Χ.Β. άσχολείται μέ τά Καταστατικά των συντεχνιών και τό περιεχόμενό τους πού αναφέρονταν στήν εύσέβεια, στον σεβασμό των μικρών πρós τους μεγάλους, τόν τόπο και τόν τρόπο συγκλήσεως της συνελεύσεως καθώς και σέ άλλες διατάξεις, όπως, λόγου χάρι, ή απαγόρευση του άθέμιτου ανταγωνισμού, ή απαγόρευση της μετακινήσεως των μαστόρων, ό τρόπος επιβολής προστίμων. Ένδιαφέρον παρουσιάζει και τό κεφάλαιο γιά τις εορτές της